

Brancheplan Duurzaam Verpakken

2019-2022

09-05-2019

definitieve versie

Inhoud

Managementsamenvatting	1
1. Inleiding	2
2. Beschrijving van de branche	3
2.1 Algemene branche karakteristieken	3
2.2 Omzetontwikkelingen	4
2.2 Wetgeving Nederland	5
2.3 Trends en ontwikkelingen	7
2.4 Verpakkingen.....	8
2.5 Resultaten monitoring	10
2.7 Raakvlakken met andere branches	12
3. Blik op de toekomst: generieke ambities	13
4. Specifieke doelen voor 2022	14
4.1 Gewichtsreductie glazen fles.....	15
4.2 Alternatieve verpakkingen	17
4.3 Verhogen recycled content in glazen flessen.....	18
4.4 Logistieke optimalisatie.....	19
4.5 Design for Recycling	20
4.5 Optimaliseren van omverpakkingen	21
5. Acties naar 2022	22
6. Monitoring	23
Bijlage: KVNW	24

Managementsamenvatting

Dit Brancheplan Duurzaam Verpakken beschrijft de ambities, doelen voor het verduurzamen van verpakkingen bij de import, productie en de verkoop van wijn bestemd voor de Nederlandse markt voor de periode 2019 tot en met 2022.

Uit het Monitoringsrapport (Quintens, Februari 2019) volgt dat het gemiddelde glasgewicht per liter wijn gedaald is van 520 gram in 2014 naar 484 gram in 2018. Dit is een gemiddelde daling van 1,7% per jaar. Dit is iets lager dan de doelstelling van 2% gewichtsreductie per jaar.

Voor de volgende periode, 2019-2022, dient de Stichting Wijnfonds een nieuw brancheplan in om de duurzame ontwikkelingen te versnellen. De Stichting Wijnfonds vertegenwoordigt alle brancheorganisaties in de Nederlandse wijnsector. In dit nieuwe brancheverduurzamingsplan zijn doelstellingen opgenomen die bij passen bij de visie op de verdere verduurzaming van verpakkingen in de Nederlandse wijnsector. Een verdere verduurzaming van verpakkingen draagt bij aan een circulaire economie. Een zo duurzaam mogelijk ontworpen verpakking draagt immers direct bij aan het langer in de keten houden van grondstoffen en het zo veel mogelijk voorkomen van verpakkingsafval en schadelijke emissies naar bodem, water en lucht.

Rethink, reductie en recycling zijn gekozen als de meest geschikte strategieën voor verduurzaming van de verpakkingen in de branche. De gestelde generieke doelstellingen zijn gebaseerd op de kennis over de huidige verpakkingen in de wijnsector en een toekomstvisie op de verduurzaming hiervan. Glazen flessen van 750 ml maken bijna 70% uit van alle primaire verpakkingen in de wijnsector. Toch kent de consumptie van wijn veel verschillende gebruiksscenario's die elke een specifieke invulling vragen om tot het best haalbare resultaat te komen.

Om de generieke doelstellingen succesvol in de praktijk te brengen, moet Stichting Wijnfonds haar achterban eenduidige richtlijnen voor de verduurzaming van hun verpakkingen kunnen geven. Dit doet zij aan de hand van de volgende specifieke doelen.

Doelen	Omschrijving
1. Gewichtsreductie	Inzetten op een versnelling van de gewichtsreductie van de gebruikte verpakkingen (per liter verkochte wijn) van 1,7% naar 4% per jaar.
2. Alternatieve verpakkingen	Bevordering van kennis over de milieu-impact (LCA) van verschillende verpakkingsalternatieven met als doel het inzetten van verpakkingen met de laagst mogelijke milieu-impact.
3. Verhogen recycled content in glazen flessen	Inzetten op een toename van recycled content, bijvoorbeeld door het verhogen van het aandeel aandeel groen glas.
4. Logistieke optimalisatie	CO2 reductie door het optimaliseren van het logistieke proces, bijvoorbeeld door het stimuleren van internationaal bulktransport.
5. Design for Recycling	Streven naar 100% recyclebare verpakkingen in 2022.
6. Omverpakking	Volume-efficiënt gebruik van secundaire verpakkingen en inzet op 100% FSC/PEFC gecertificeerd papier en karton.

Met dit plan wil de branche een praktische invulling geven aan de Raamovereenkomst Verpakkingen en de achterliggende Europese regelgeving en de essentiële eisen.

1. Inleiding

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is standaard geworden en duurzaamheid staat bij veel organisaties hoog op de agenda. Overheden en bedrijven voelen de urgentie om zuinig om te gaan met grondstoffen en het milieu. Dit geldt ook voor de wijn branche, vertegenwoordigd door Stichting Wijnfonds.

Voor de periode 2014-2018 hebben branches verduurzamingsplannen voor verpakkingen opgesteld. Deze plannen vertegenwoordigen samen bijna 90% van het verpakkingsgewicht dat door relevante branches op de Nederlandse markt wordt gebracht. De Koninklijke Vereniging van Nederlandse Wijnhandelaren (KVNW) heeft voor deze eerste periode een brancheverduurzamingsplan ingediend met als belangrijkste aandachtspunt het realiseren van een extra gewichtsbesparing van glazen flessen.

Uit het Monitoringsrapport (bron: Evaluatie Brancheverduurzamingsplan 2016-2018 gedistilleerd, Quintens, Februari 2019)) volgt dat het gemiddelde glasgewicht per liter wijn gedaald is van 520 gram in 2014 naar 484 gram in 2018. Dit is een gemiddelde daling van 1,7% per jaar. Het glasgewicht per liter wijn is een complex samenspel van veranderingen in verkoophoeveelheden, aandelen van de flestypen en gewichten van de flessen. Enkel kijkend naar de gewichten, is de daling van het gewicht van 1 liter stille wijn (-2,1%) het meest bepalend voor de lichte daling in 2017, aangezien dit flestype een groot deel (20%) van het totale glasgewicht representeert. Dit jaar lijkt de belangrijkste verklaring niet zozeer te liggen aan een daling in glasgewicht maar wel door een groter aandeel van wijn dat in pak en overig wordt verkocht. Daarin is een stijging te zien van 15,2% naar 17,4% (GFK, 2017). Hierdoor gaat het gewicht glas per liter wijn omlaag.

Voor de volgende periode, 2019-2022, dient de Stichting Wijnfonds een nieuw brancheplan in om de duurzame ontwikkelingen te versnellen. De Stichting Wijnfonds vertegenwoordigt alle brancheorganisaties in de Nederlandse wijnsector. Het heeft in 2015 onder meer de verantwoordelijkheid over milieuzaken overgenomen van het voormalige Productschap Wijn. Het KVNW is de brancheorganisatie van wijnimporteurs in Nederland en wordt vertegenwoordigd in het bestuur van de Stichting Wijnfonds. De vereniging heeft actief bijgedragen aan de totstandkoming van dit verduurzamingsplan, en zal betrokken zijn in de uitvoering van de benodigde handelingen.

Stichting Wijnfonds ziet het brancheplan als een belangrijke hefboom om zelf, ook op brancheniveau, de handen aan het roer te houden en om helder te communiceren aan de buitenwereld over de inzet en resultaten van het duurzaam verpakken.

2. Beschrijving van de branche

2.1 Algemene branche karakteristieken

Voor het verduurzamen van verpakkingen in de wijnsector is er een aantal zaken van belang, die nogal specifiek zijn voor deze sector. Vrijwel alle wijn (ca. 99%) is afkomstig uit het buitenland. Slechts 10% van het volume wordt in Nederland gebotteld en de rest wordt direct in de fles of een andere verpakking geïmporteerd. Het verpakkingsmoment vindt dus grotendeels in het buitenland plaats. Naast een verpakkingsmoment in het buitenland (botteling) wordt de wijn getransporteerd naar de importeur en daarvandaan vervoerd naar het verkooppunt. De eindgebruiker heeft ten slotte een verantwoordelijkheid bij de afvalscheiding. Om de invloed van de wijnimporteurs binnen deze keten te bepalen moet er een onderscheid gemaakt worden naar slagkracht. De Stichting Wijnfonds stelt dat de grootste 25 importeurs vanwege hun volume meer invloed hebben dan de vele kleine importeurs.

Binnenlandse productie

De laatste decennia wordt er steeds meer wijn verbouwd in Nederland. Toch zijn de volumes Nederlandse wijn in internationale context nog zeer beperkt. Er zijn ongeveer 200 wijngaarden, waarvan er 150 commercieel geëxploiteerd worden. De productie bedraagt in zijn totaliteit ongeveer 1,2 miljoen flessen wijn per jaar. Dit is dus minder dan 1% van de totale wijnconsumptie in Nederland.

Productbescherming en veiligheid

De wijnbranche kent in de keten grofweg onderstaande verpakkingsmomenten:

- a. Botteling bij producent (botteling en etikettering)
- b. Via transporteur naar importeur (dozen op pallets)
- c. Van importeur naar verkoopkanaal (dozen op pallets)
- d. Van verkoopkanaal naar afnemers (cadeauverpakkingen of los)
- e. Van consumptiemoment tot afvalscheiding (glasbak)

KVNW Register Wijnhandelaar

Naast het verzoek van de KIDV heeft de wijnsector een intrinsieke motivatie om constructief mee te werken aan een Brancheverduurzamingsplan. De Stichting Wijnfonds en de KVNW helpen ondernemers in de wijnsector vorm te geven aan kwaliteit, duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het keurmerk KVNW Register Wijnhandelaar vormt daarbij de basis.

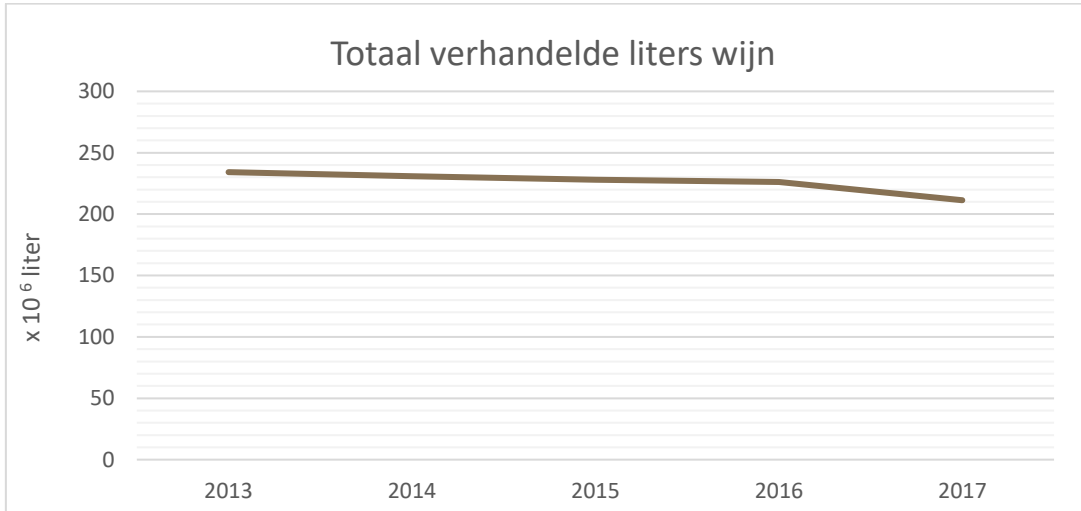
Inspanningen rondom het terugdringen van de impact van de bedrijfsvoering op het milieu en op sociale waarden is integraal onderdeel van de kwaliteit van een wijnhandelaar.

Voorwaarde 9 van het keurmerk KVNW Register Wijnhandelaar gaat over 'milieu, afvalverwerking, energie en water'. De specifieke eisen, waar een externe auditor, bij zijn bezoek aan een wijnimporteur op toetst zijn:

- a. Het grondstoffenverbruik is inzichtelijk, gerelateerd aan de bedrijfsactiviteiten
- b. Het beleid is gericht op verhoging van gebruik gerecycled materiaal
- c. Er is beleid geïmplementeerd met betrekking tot verbetering van resultaten op het gebied van uitstoot, afvalwater en afvalbeperking en verantwoorde afvoer
- d. In de keten wordt milieurelevante informatie verschaft over mogelijkheden van hergebruik en recycling

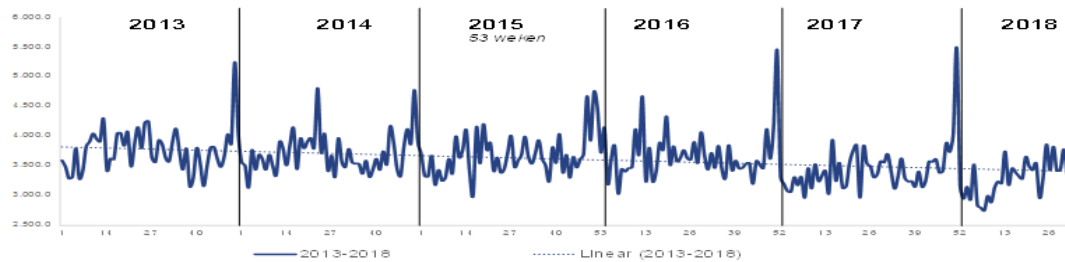
2.2 Omzetontwikkelingen

Uit het jaarlijkse marktonderzoek van het GfK, blijkt dat de hoeveelheid wijn die in Nederland op de markt gebracht wordt een licht dalende trend vertoont.

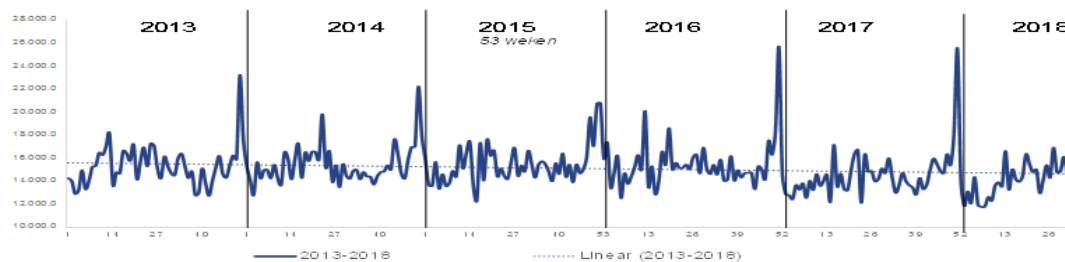

Afbeelding 1: Omzetontwikkeling totaal verhandelde liters wijn (bron: GfK).

Volume Lange termijn trend Stille wijnen Totaal NL. Totaal alle kanalen (offline/online) Na GfK Restatement

Bestedingen

© GfK September 10, 2018 | Title of presentation

Afbeelding 2: Volume en bestedingen stille wijnen (bron: GfK).

2.2 Wetgeving Nederland

Raamovereenkomst Verpakkingen

De Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022 die in 2012 is gesloten tussen het Nederlandse verpakkende bedrijfsleven, ministerie I&M en het Nederlandse Vereniging van Gemeentes bevat afspraken over een groot aantal aspecten van het verpakkingendossier.

In Nederland zijn bedrijven die verpakte producten op de markt brengen wettelijk verplicht te zorgen voor het inzamelen en recyclen van de verpakkingen: de producentenverantwoordelijkheid. De Stichting Afvalfonds Verpakkingen heeft deze verantwoordelijkheid van deze bedrijven op zich genomen.

Iedere producent/importeur die meer dan 50.000 kg verpakkingen op de Nederlandse markt brengt moet jaarlijks een Afvalbeheersbijdrage betalen. Hiermee worden de kosten voor de inzameling en recycling van verpakkingen vergoed aan de gemeenten. Dit betekent voor het bedrijfsleven een investering van zo'n € 200 miljoen euro per jaar in de recycling van verpakkingen. Ieder najaar publiceert het Afvalfonds Verpakkingen een nieuw publieksrapport met de recyclingcijfers van het jaar ervoor. Voor meer informatie zie <http://www.afvalfondsverpakkingen.nl/>

Voor de voornaamste verpakkingsmaterialen in de wijnsector gelden de onderstaande tarieven als specifieke kosten per materiaal.

Materiaalsoort	Tarief 2019 €/kg excl. btw
Glas	0,056
Papier en karton	0,022
Drankkartons	0,380
Regulier kunststof tarief	0,640

Tabel 1: Verhoudingen flesafsluitingen, trend (interviews/veldonderzoek Quintens)

Het Afvalfonds publiceert jaarlijks overzicht van de behaalde recycling percentages

Recycling resultaten 2017

Materiaal	Resultaat 2016	Resultaat 2017	Doelstelling EU 2017	Doelstelling NL 2017
Glas	84%	86%	60%	90%
Papier en karton	87%	87%	60%	75%
Kunststof	52%	50%	22,5%	47%
Metaal	95%	95%	50%	85%
Hout	57%	73%	15%	35%
Totaal recycling	75%	78%	55%	70%

Afbeelding 3: Resultaten recycling van verpakkingsmaterialen 2017 (Bron: Afvalfonds Verpakkingen)

Glas recycling

Glas is een unieke materiaalsoort: glas dat van scherven is gemaakt, heeft net zo'n hoge kwaliteit als glas dat van natuurlijke grondstoffen is gemaakt. Met de hoge recycling van glasbakglas wordt dus flink bespaart op kalk, zand en soda. En glas kun je oneindig recyclen. Ondanks het feit dat de burger in Nederland de glasbak van oudsher goed weet te vinden, zamelen we in Nederland met 86% in 2017 nog niet de wettelijke 90% in. Daarom heeft het Afvalfonds Verpakkingen in 2016 het actieplan Glas opgesteld om in 2018 de doelstelling van 90% glasrecycling te behalen. Met tussentijdse rapportages laat het Afvalfonds de overheid weten dat de uitvoering van het actieplan op koers ligt.

Papier en karton recycling

De inzameling van papier en karton is net als die van glazen verpakkingen van oudsher verankerd in de maatschappij. Dat zien we dan ook terug in een hoog recyclingpercentage van 87%. Hiermee wordt ruimschoots aan de Nederlandse doelstelling van 75% en de Europese van 60% voldaan. In Nederland gemaakt nieuw papier en karton bestaat voor 82% uit gerecycled oudpapier en -karton². Oudpapier is dus een waardevolle grondstof. Dit zorgt er voor dat de kringloop voor papier en karton zowel qua milieuvoordeel als qua kosten circulair is. De opbrengst van papier en karton is (ruim) voldoende om de kosten voor inzameling en recycling te kunnen dekken.

Essentiële eisen

Nederlandse producenten die te maken hebben met verpakkingen moeten zich aan de Essentiële Eisen houden die door de Europese Commissie zijn vastgesteld. De producenten zijn volgens deze eisen zelf verantwoordelijk voor de verduurzaming van hun verpakkingen.

Sinds 1997 zijn bedrijven die verpakte producten op de markt brengen bij wet verantwoordelijk voor de volgende zaken:

- Het recyclen van de verpakkingen die op de markt gebracht worden. Deze verantwoordelijkheid heeft het Afvalfonds Verpakkingen van de verpakkende bedrijven overgenomen.
- Het verduurzamen van de verpakkingen die op de markt gebracht worden. Hiervoor stelt de Nederlandse wet iedere producent individueel verantwoordelijk.

De Inspectie Leefomgeving en Transport is aangewezen als partij om te handhaven op de essentiële eisen. Dit houdt in dat ieder bedrijf verplicht is na te gaan of de door hen op de markt gebrachte verpakkingen voldoen aan de volgende drie aspecten:

- Beperking van het gewicht en het volume van de verpakking tot de minimale hoeveelheid die nodig is om het vereiste niveau van veiligheid, hygiëne en aanvaardbaarheid voor de consument te handhaven;
- Beperking tot een minimum van de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen en materialen als bestanddeel van verpakkingsmateriaal of van de verpakkingscomponenten;
- Ontwerp en gebruik van een herbruikbare verpakking of van een verpakking die kan worden teruggewonnen.

De brancheverduurzamingsplannen zullen de verpakkende bedrijven helpen in de uitvoering van activiteiten om aan de Europese Essentiële Eisen te voldoen.

2.3 Trends en ontwikkelingen

De Koninklijke Vereniging van Nederlandse Wijnhandelaren (KVNW) organiseerde in het jaar van hun 120-jarig bestaan, op 6 februari jl. een symposium over de trends en ontwikkelingen die de komende decennia de wijnhandel en -consumptie zullen gaan beïnvloeden. De KVNW bracht vooraanstaande, deskundige sprekers bij elkaar die hun licht lieten schijnen over o.a. foodtrends, de veranderende wijnconsument, klimaatverandering en de opmars van online verkopen en platforms. Enkele conclusies van het symposium zijn hieronder samengevat.

Afbeelding 4: KVNW Symposium (fotograaf: Suzanne Blanchard).

Volgens het internationale onderzoeksbureau Wine Intelligence neemt de consumptie in landen waar wijn een stevige positie heeft, licht af. Daarentegen zit er groei in wijnconsumptie in landen waarin de wijncultuur nog jong is. Onder invloed van het groeiende bewustzijn van een verantwoorde en gematigde alcoholconsumptie staan consumenten meer open voor varianten met minder alcohol. Het onderzoek toont aan dat men in Nederland bewuster met wijn omgaat; het aantal momenten waarop wijn wordt gedronken, neemt af. Ruim een derde van de consumenten heeft een belangstelling voor wijnen met een lager alcoholpercentage. Verder is het groeiende aantal ouderen en daarmee het welvaartsniveau sterk van invloed op de wijnconsumptie. Daarnaast zijn consumenten meer en meer geïnteresseerd in kennis over de herkomst van de producten en de lokale beschikbaarheid daarvan.

De KVNW zet in op de verkoop en ontwikkeling van wijn die op een verantwoorde wijze deel uitmaakt van een plezierige en gezonde lifestyle. De branche onderzoekt actief varianten van wijn met een lager alcoholpercentage. De voorlichting aan de consument over verantwoorde wijnconsumptie is één van de activiteiten waar de KVNW de komende jaren stevig op inzet.

Distributie en online verkoop van wijn

Volgens Wijnand Jongen, CEO van Thuiswinkel.org, krijgen de traditionele winkels steeds meer moeite om de consument te volgen. Zij moeten opboksen tegen data en algoritmes van platforms die veel meer weten dan de consument zelf in de gaten heeft. Voor de gemiddelde slijterij, wijnhandel en retailer geeft Jongen de volgende handreiking: *zorg voor het inrichten van platforms, die je data verschaft waarmee je de consument optimaal kunt bedienen*. Kitty Koelemeijer, hoogleraar aan de Nyenrode Universiteit, schetst het ontstaan van platforms die de goederen bijvoorbeeld verzamelen en distribueren.

De KVNW signaleert deze ontwikkelingen en onderschrijft de visie om grensoverschrijdende samenwerking te stimuleren en de platformgedachte te verkennen en uit te werken.

Toekomst van Nederlandse wijn en klimaatverandering

Stan Beurskens, eigenaar van Wijngaard St. Martinus in Vijlen gaf inzichten over nieuwe manieren van wijnbouw. Met nieuwe druivenrassen worden al hele mooie resultaten behaald. Ook verwacht hij betere oogsten door de klimaatverandering. Al zal Nederland, alleen al doordat er te weinig ruimte beschikbaar is, nooit de plaats in kunnen nemen van Frankrijk.

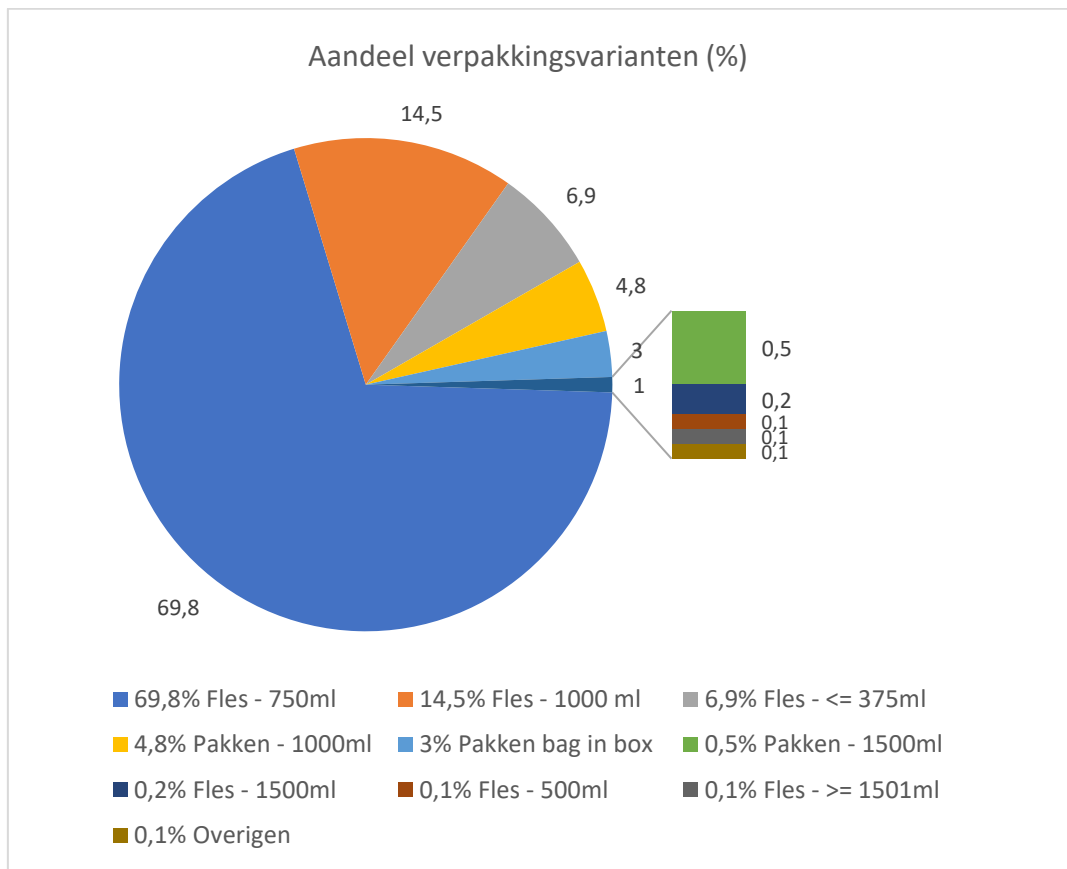
Gerard van der Steenhoven, directeur van het KNMI, legde uit dat de gemiddelde temperatuur in de huidige wijngebieden, wereldwijd, de komende tien tot twintig jaar met gemiddeld 2 graden Celsius zal stijgen. De omstandigheden voor wijnbouw in Nederland worden gunstiger. De klimaatverandering veroorzaakt echter ook steeds meer extreem weer, zoals langere perioden van regen of juist droogte.

Door de klimaatverandering zullen gespecialiseerde wijnimporteurs hun risico's moeten gaan spreiden. De KVNW zet in op actieve voorlichting om het klimaatbewustzijn en de effecten daarvan voor de wijnbouw en wijnimport bij haar leden onder de aandacht te brengen. De KVNW gaat de samenwerking met Nederlandse wijnbouwers intensiveren. Importeurs en producenten hebben dezelfde belangen waar het gaat om verantwoorde consumptie en duurzaamheid.

2.4 Verpakkingen

De verschillende soorten wijn worden (veelal regionaal verplicht) gebotteld in verschillende flestypes. Wijn uit de Elzas wordt bijvoorbeeld gebotteld in een ander type fles dan wijn uit de Bourgogne, die traditioneel verschilt van het flestype dat gebruikt wordt in Bordeaux. Mousserende wijnen hebben wederom een ander fles type en deze flessen hebben ook een grotere wanddikte vanwege de druk in de fles. Daarnaast zijn er diverse inhoudsmaten in de omloop.

Met enige generalisatie (in inhoudsmaten en verpakkingstypen) is er een onderscheid te maken in 10 verschillende varianten primaire verpakkingen. De verdeling van het marktaandeel per verpakkingvariant, volgend uit het GfK marktonderzoek is hieronder afgebeeld verdeeld.

Afbeelding 5: Aandeel verpakkingvarianten (5) per soort verpakking en volume (GfK, 2018)

Glazen flessen (750 ml, 1000 ml en 375 ml) vormen het overgrote deel van de gebruikte verpakkingen in de wijnsector. Bag-in-box en drankpakken zijn ook algemeen aanvaard als alternatieve verpakkingen voor wijn, maar het aandeel is nog beperkt.

Ondanks deze dominantie van glazen flessen wordt er binnen de wijnbranche volop geëxperimenteerd met nieuwe vormen van verpakken. Dit geldt niet alleen voor de flesafsluiting maar er kan ook gedacht worden aan kunststof PET flessen en wijn in blik.

Het innovatieve vermogen van de wijnbranche wordt mede bepaald door de vraag van de consumenten en de (on)mogelijkheden die verpakkingen vanuit het oogpunt van kwaliteit en voedselveiligheid bieden voor het conserveren en ouderen van wijn. Eventueel kan hier in de toekomst nader onderzoek naar gedaan worden.

De voornaamste functies die door wijnverpakkingen worden vervuld zijn:

- Het transporteerbaar maken (bijeenhouden) van de wijn.
- Beschermen van het product tegen externe invloeden.
- Het leveren van productinformatie, zoals de herkomst van de wijn, smaak en producent.

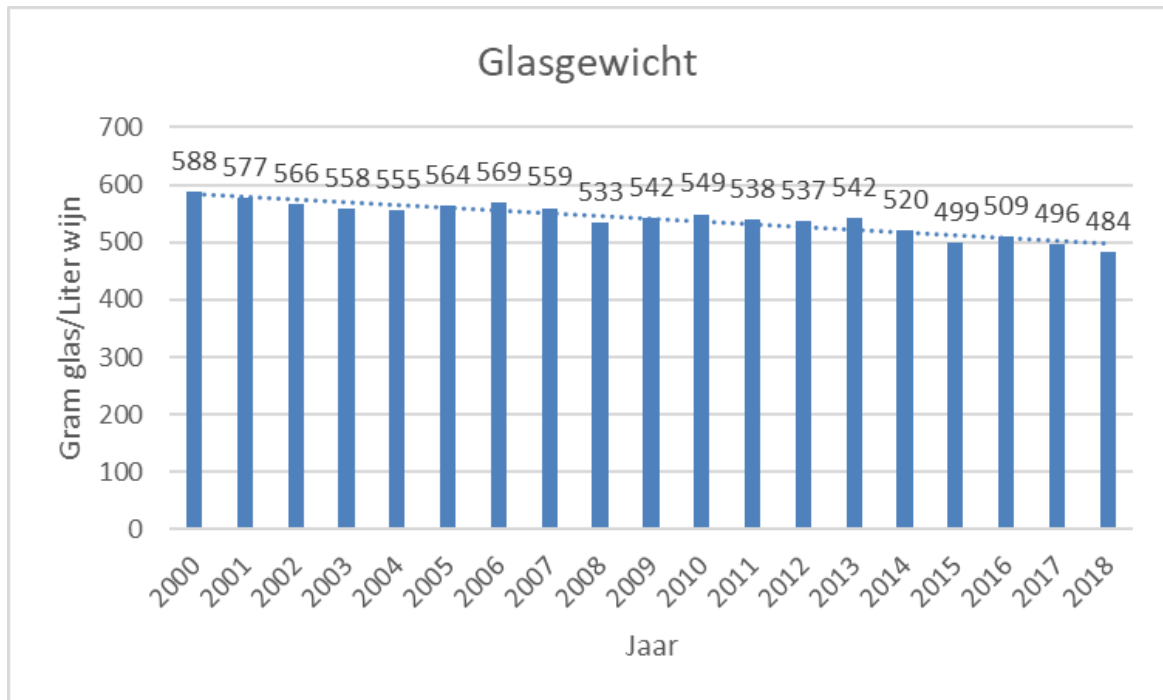
Afbeelding 6: Voorbeelden van alternatieve wijnverpakkingen: bag in box, drankkarton en blikje

2.5 Resultaten monitoring

Uit de monitoring van de resultaten van het voorgaande branche verduurzamingsplan komen de volgende resultaten (bron: bureau Quintens, Februari 2019).

Gewichtsreductie glazen flessen

Het gemiddelde glasgewicht is de afgelopen 18 jaar gedaald (zie figuur 3). Het glasgewicht is licht afgenomen ten opzichte van 2017 (tabel 1, grafiek 1). De daling past in de lange termijn trend (licht dalend, met jaarlijkse afwijkingen net boven of onder de trendlijn) zoals te zien is in figuur 1.

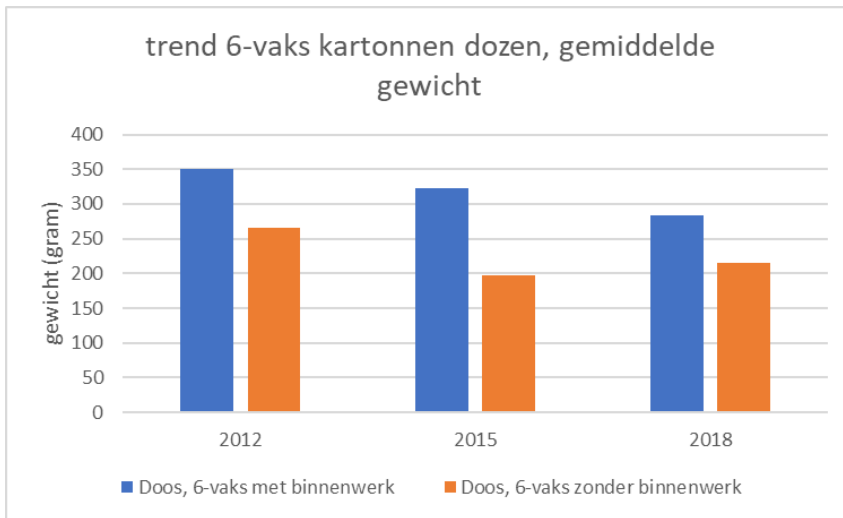

Figuur 7: Ontwikkeling van het glasgewicht per liter wijn (2000 – 2018) inclusief trendlijn (bron: Quintens, 2019).

Het glasgewicht per liter wijn is een complex samenspel van veranderingen in verkoophoeveelheden, aandelen van de flestypen en gewichten van de flessen. Enkel kijkend naar de gewichten, is de daling van het gewicht van 1 liter stille wijn (-2,1%) het meest bepalend voor de lichte daling in 2017, aangezien dit flestype een groot deel (20%) van het totale glasgewicht representeert. Dit jaar lijkt de belangrijkste verklaring niet zozeer te liggen aan een daling in glasgewicht maar wel door een groter aandeel van wijn dat in pak en overig wordt verkocht. Daarin is een stijging te zien van 15,2% naar 17,4% (GFK, 2017). Hierdoor gaat het gewicht glas per liter wijn omlaag.

Secundaire verpakkingen

De meest voorkomende secundaire verpakking van wijnflessen en drankkartons is de 6-vaks doos, met of zonder binnenwerk. Een dalende trend in het gemiddelde gewicht van 6-vaks dozen mét binnenwerk is waar te nemen, zie figuur 9. 6-vaks dozen zonder binnenwerk zijn juist zwaarder geworden, maar het niveau van 2012 wordt niet bereikt.

Figuur 8: Trends in gemiddelde gewichten 6-vaks dozen (monitoring Quintens)

Flesafsluitingen

Het overgrote deel van de geïmporteerde wijn komt uiteindelijk in flessen met schroefdop bij de consument terecht. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aandelen van de afsluitmaterialen die gebruikt worden bij wijn die verpakt is in glazen flessen. De gemiddelde gewichten van flesafsluitingen veranderen nauwelijks door de jaren heen.

Flesafsluiting	Aandeel 2009	Aandeel 2012	Aandeel 2015	Aandeel 2018
Kurk (natuurkurk)	33%	15%	14%	21%
Kurk (kunststof)	14%	30%	26%	13%
Schroefdop	44%	50%	57%	62%
Dopkurk	9%	5%	3%	4%
	100%	100%	100%	100%

Tabel 2: Verhoudingen flesafsluitingen, trend (interviews/veldonderzoek Quintens)

Conclusies monitoring

- Het glasgewicht is in 2018 licht afgenomen ten opzichte van 2017. De daling past in de lange termijn trend (licht dalend, met jaarlijkse afwijkingen net boven of onder de trendlijn). Enkel kijkend naar de gewichten, is de daling van het gewicht van 1 liter stille wijn (-2,1%) het meest bepalend voor de lichte daling in 2017, aangezien dit flestype een groot deel (20%) van het totale glasgewicht representeert. Een andere belangrijke verklaring, ook passend in de trend, is het groter aandeel van wijn dat in pak, bag-in-box en overig wordt verkocht. Daarin is een stijging te zien van 15,2% naar 17,4% (GFK, 2017). Hierdoor gaat het gewicht glas per 'standaard' liter wijn omlaag.
- Het totale aantal grammen papier en karton per liter geïmporteerde wijn is licht gedaald.
- Het kunststof gewicht is in zijn totaliteit flink gestegen. Dit wordt ondermeer veroorzaakt door het groeiende marktaandeel van bag-in-boxen en PET-flessen.

2.7 Raakvlakken met andere branches

Het brancheplan van de Wijnsector heeft veel raakvlakken met andere branches. Deze branches produceren en vermarkten vergelijkbare producten of verpakken de producten in vergelijkbare verpakkingen. Hiermee zal bij de uitvoering mogelijk samenwerking worden opgezocht.

SpiritsNL

Bij de uitvoering van het brancheplan zal nauw worden samengewerkt met SpiritsNL, omdat er veel raakvlakken zijn tussen de branches.

KHN – Koninklijke Horeca Nederland

De brancheorganisatie van de Nederlandse horeca dient geen verduurzamingsplan in. De horeca verkoopt wijn aan de eindgebruiker. Horecaondernemers zijn in veel gevallen wel de eindgebruiker van de verpakkingen en zullen zorg moeten dragen voor het sluiten van de keten.

Thuiswinkel.org

Een toenemend aandeel van de wijn wordt via online retailkanalen verkocht. Dit betekent dat de samenwerking met Thuiswinkel.org van steeds groter belang gaat worden. Hierbij gaat het vooral om de verzendverpakkingen.

CBL

In het brancheplan van CBL wordt wijn niet apart geadresseerd, omdat de wijnbranche dit zelf al oppakt, maar de supermarkten hebben een doelstelling op het gebied van gewichtsreductie en ze zijn wel geïnteresseerd in samenwerking op dit vlak.

3. Blik op de toekomst: generieke ambities

Voor het verduurzamen van de wijnbranche zal zoveel mogelijk worden ingespeeld op de trends en ontwikkelingen (zie: 2.3).

In dit brancheverduurzamingsplan zijn doelstellingen opgenomen die bij passen bij de visie op de verdere verduurzaming van verpakkingen in de Nederlandse wijnsector. Een verdere verduurzaming van verpakkingen draagt bij aan een circulaire economie. Een zo duurzaam mogelijk ontworpen verpakking draagt immers direct bij aan het langer in de keten houden van grondstoffen en het zo veel mogelijk voorkomen van verpakkingsafval en schadelijke emissies naar bodem, water en lucht.

Rethink, reduce en recycle zijn gekozen als de meest geschikte strategieën voor verduurzaming van de verpakkingen in de branche. Deze keuze kan worden toegelicht door ook de visie op de toepasbaarheid van de andere strategieën, hergebruik en hernieuwbare materialen, te delen.

Rethink

Er zal in de komende periode meer ingezet worden op het onderzoeken van alternatieve verpakkingsvormen voor speciale markten en toepassingen, zoals: out-of-home en e-commerce. Voorwaarde hierbij is dat dit wel gaat leiden tot een lagere milieu-impact van het gehele systeem. Mogelijkheden die zijn geïdentificeerd zijn het gebruik van *bag-in-box* verpakkingen, PET flessen, blik en drankkartons.

Reduce

Voorkomen van verspilling van materialen en zuiniger gebruik van grondstoffen. In de verduurzaming van de wijnsector is dat met name het streven naar een reductie van het glasgewicht. In de doelstelling is een verdubbeling opgenomen ten opzichte van de autonome ontwikkeling.

Recycle

Teruggewinnen van verpakkingsmateriaal. In de wijnsector is dit voornamelijk het geschikt maken van de verpakkingen voor recycling. Speciale aandacht is er voor 'design for recycling' van alternatieve verpakkingen, zoals de *bag-in-box* en PET verpakkingen.

Reuse

Het toepassen van hervulbare en herbruikbare consumentenverpakkingen wordt door de wijnbranche op korte termijn niet als haalbare optie gezien. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de grote afstand tussen productielanden en consumptie, en het belang van productkwaliteit en veiligheid. Een mogelijke uitzondering voor de toekomst is de lokaal gebottelde wijn en verpakkingen voor de horeca en catering markt.

Resource

Het toepassen van biobased materialen heeft voor de Wijnbranche geen prioriteit. Glas is gemaakt van een ruim voorradige grondstof en kan grotendeels weer gerecycled worden. Voor papier en karton wordt gestreefd naar het toepassen van gerecyclede vezels en FSC/PEFC gecertificeerd materiaal.

4. Specifieke doelen voor 2022

De gestelde generieke doelstellingen zijn gebaseerd op de kennis over de huidige verpakkingen in de wijnsector en een toekomstvisie op de verduurzaming hiervan. Glazen flessen van 750 ml maken bijna 70% uit van alle primaire verpakkingen in de wijnsector. Toch kent de consumptie van wijn veel verschillende gebruiksscenario's die elke een specifieke invulling vragen om tot het best haalbare resultaat te komen. Om de generieke doelstellingen succesvol in de praktijk te brengen, moet Stichting Wijnfonds haar achterban eenduidige richtlijnen voor de verduurzaming van hun verpakkingen kunnen geven. Dit doet zij aan de hand van de volgende specifieke doelen.

Doelen	Omschrijving
1. Gewichtsreductie	Inzetten op een versnelling van de gewichtsreductie van de gebruikte verpakkingen (per liter verkochte wijn) van 1,7% naar 4% per jaar.
2. Alternatieve verpakkingen	Bevordering van kennis over de milieu-impact (LCA) van verschillende verpakkingsalternatieven met als doel het inzetten van verpakkingen met de laagst mogelijke milieu-impact.
3. Verhogen recycled content in glazen flessen	Inzetten op een toename van recycled content, bijvoorbeeld door het verhogen van het aandeel aandeel groen glas.
4. Logistieke optimalisatie	CO2 reductie door het optimaliseren van het logistieke proces, bijvoorbeeld door het stimuleren van internationaal bulktransport.
5. Design for Recycling	Streven naar 100% recyclebare verpakkingen in 2022.
6. Omverpakking	Volume-efficiënt gebruik van secundaire verpakkingen en inzet op 100% FSC/PEFC gecertificeerd papier en karton.

4.1 Gewichtsreductie

Doel: Inzetten op een versnelling van gewichtsreductie van de gebruikte verpakkingen (per liter verkochte wijn) naar 4% per jaar.

De wijnsector streeft naar een verdergaande reductie van het gewicht van de glazen flessen. Vanaf het jaar 2000 laat de KVNW jaarlijks de verpakkingstromen monitoren die de wijnsector op de Nederlandse markt brengt. De laatste rapportage geeft de cijfers over het jaar 2018 weer (Quintens, 2018).

Wanneer we de autonome ontwikkeling van ca. 2% per jaar doortrekken is het gemiddelde gewicht in 2022 verder gereduceerd van 484 gram naar 446 gram. De ambitie van de branche is om deze reductie te versnellen naar 4% in 2022 en uit te komen op een gemiddeld gewicht van 424 gram per liter in 2022. Hiermee bereiken we al in 2022 het in het vorige brancheverduurzamingsplan gestelde streefgewicht van 427 gram voor 2034.

Handeling

Via de 25 grootste importeurs die zijn aangesloten bij de KVNW zal de brancheorganisatie zijn invloed aanwenden bij binnenlandse en buitenlandse producenten om het glasgewicht terug te dringen. Vrijwel alle in Nederland gebottelde wijnen zijn supermarktwijnen. Bij het gewichtsverschil met de import speelt wederom de marketing een rol. Duurdere chateauwijnen worden in zwaardere flessen verkocht.

Monitoring

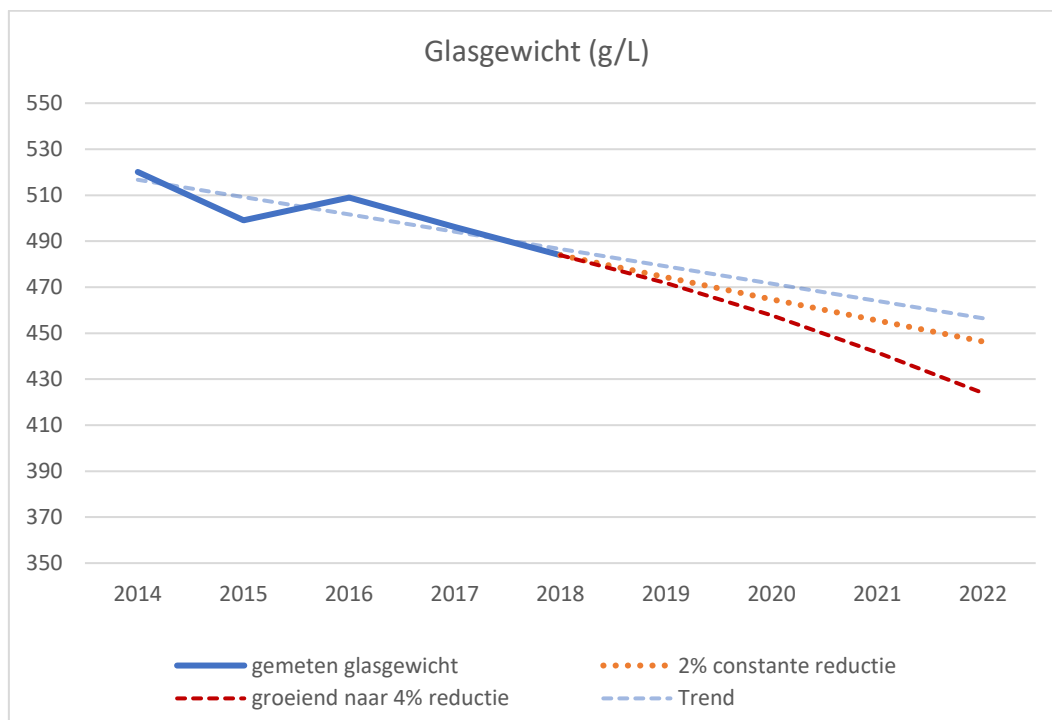
Uit de monitoring door Quintens komen de volgende cijfers over behaalde gewichtsreductie sinds 2000.

In de periode 2000-2018:

- 18% gewichtsreductie in 20 jaar
- gemiddeld ca. 0,89% per jaar (trend)

In de periode 2014-2018:

- 7% gewichtsreductie
- Gemiddeld 1,73% / jaar

Figuur 9: Doelstelling gewichtsreductie glazen flessen groeiend van 1,7% naar 4% per jaar

De grootste belemmering van reductie van glasgewicht zijn de investering in de aanpassingen in het bottelingsproces die nodig zijn als de flessen worden aangepast. Als de flessen worden aangepast moeten de geautomatiseerde lijnen voor het afvullen en sluiten van de flessen ook worden aangepast. De grotere importeurs kunnen deze investeringen maken, de kleinere niet. Daarom worden er niet telkens kleine aanpassingen gemaakt (zoals -2% per jaar).

Technisch gezien kunnen 750ml flessen worden geproduceerd van 290 gram (=387g/liter).

De schommelingen die te zien zijn in de cijfers van Quintens (*Wijnverpakkingen op de Nederlandse markt – 2018*) worden gewijd aan de economische conjunctuur. Een beter economie zorgt dat mensen duurdere flessen wijn kopen en die zitten meestal in zwaardere flessen.

Een andere mogelijkheid voor gewichtsreductie van de gebruikte verpakkingen is het overstappen naar alternatieve verpakkingsvormen, mits dit samengaat met een reductie van de totale milieu-impact. Dit wordt verder toegelicht in het volgende doel.

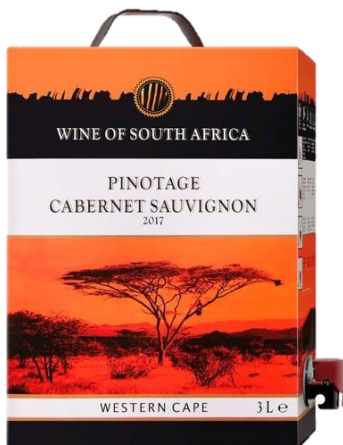
4.2 Alternatieve verpakkingen

Doel: Bevordering van kennis over de milieu-impact (LCA) van verschillende verpakkingsalternatieven met als doel het inzetten van verpakkingen met de laagst mogelijke milieu-impact.

De wijnsector staat open voor alternatieve verpakkingsvormen mits deze een lagere milieu-impact hebben. Mogelijkheden die zijn geïdentificeerd zijn het gebruik van *bag-in-box* verpakkingen in de horeca, PET flessen en blik als *on-the-go* verpakkingen, en drankkartons voor de kleinere volumes (>500ml). Verkeerd gebruik van deze alternatieven kan de voordelen teniet doen. Stichting Wijnfonds zal onderzoek laten doen naar de impact van de verschillende alternatieven voor specifieke scenario's en zijn leden inlichten over de resultaten.

Uitvoering

Stichting Wijnfonds zal in 2019 een extern onderzoeksbureau levenscyclusanalyses laten uitvoeren naar de milieu effecten van het gebruik van alternatieve verpakkingen en van de gangbare glazen flessen in specifieke scenario's (grote volumes in de horeca, kleine volumes voor alleenstaanden, kleine *on-the-go* volumes). De resultaten zullen worden gedeeld met zijn leden via workshops en verenigingskanalen.

Figuur 10: Alternatieve verpakkingen - bag-in-box (links) en PET flessen (rechts)

4.3 Verhogen recycled content in glazen flessen

Doel: Inzet op verdere toename recycled content, bijvoorbeeld door het verhogen van het aandeel aandeel groen glas.

De wijnsector streeft naar een zo hoog mogelijk percentage gerecycled content in de glazen flessen. Het gebruik van groene flessen, welke een hoger percentage gerecycled materiaal bevatten, is iets wat Europees opgepakt wordt. Wijn die in Nederland verkocht wordt in het retailkanaal wordt relatief vaker verpakt in groene flessen. Dit houdt verband met de UV-werende werking van het glas. Tegelijkertijd is het vanuit marketing overwegingen *not done* om bijvoorbeeld rosé te verpakken in een groene fles. Grote Nederlandse importeurs wenden nu al hun invloed aan om groen glas te gebruiken in plaats van wit.

Huidige situatie

Op basis van gesprekken met experts van een Nederlandse glasproducent en glas recycling bedrijf zijn de volgende gegevens bekend:

- Wit glas voor wijn bevat ongeveer 40% scherven.
- Groen glas (voor flessen) bevat 75% recycled content. Dat zou technisch gezien ook 100% kunnen zijn, maar er is geen constante aanvoer van gerecycled glas dus kunnen ze dit niet bereiken.

Uitvoering

Stichting Wijfonds zal haar leden voorlichten en een inspanningsverplichting stellen om het gebruik van groene flessen, waar mogelijk, te verhogen.

Monitoring

Om de voortgang op dit doel te kunnen monitoren, zal het percentage groene en witte flessen moeten worden meegenomen in de monitoring.

4.4 Logistieke optimalisatie

Ambitie: CO2 reductie door het optimaliseren van het logistieke proces, bijvoorbeeld door het stimuleren van internationaal bulktransport.

De wijnsector streeft naar optimalisatie van het logistieke traject. Bulktransport in combinatie met lokaal bottelen kan een duurzame optie zijn voor goedkope wijnen en wijnen die van ver moet komen, uit zogenaamde derden landen: Zuid-Afrika, Argentinië, Chili en Australië.

Twee positieve effecten worden verwacht bij het toepassen van bulktransport en lokaal bottelen. Ten eerste zal het gewicht van internationaal getransporteerd verpakkingsmateriaal kunnen worden gereduceerd, ten tweede verwacht men dat de in Nederland gebottelde flessen gemiddeld een lager glasgewicht hebben, zodat het ook bijdraagt aan het gestelde doel van gewichtsreductie.

Op dit moment worden vooral supermarkt wijnen lokaal gebotteld. Welk deel van de wijn in Nederland wordt gebotteld is op dit moment niet exact bekend (naar schatting ca. 10%). Veel bulkwijn voor de Europese markt wordt in Duitsland en Frankrijk gebotteld. Maar in Nederland zijn ook diverse bottelarijen te vinden.

Uitvoering van dit plan vraagt om een omvangrijke omslag in de logistiek, met wellicht ongewenste effecten op de efficiëntie van het proces. Een negatieve weerslag van deze methode op de totale milieu effecten van het transport en de verpakkingen moet worden vermeden.

Uitvoering

Door middel van een levenscyclusanalyse zal worden onderzocht in welke gevallen, qua transportafstand, het gebruik van bulktransport een rendabel alternatief is. De resultaten zullen worden gedeeld in een workshop met leden van de KVNW en via de digitale communicatiekanalen van de vereniging.

Afbeelding 12: De bulkmarkt is de afgelopen jaren sterk gegroeid tot momenteel, qua volume, bijna 40% van alle internationaal verhandelde wijn.

4.5 Design for Recycling

Ambitie: Streven naar 100% recyclebare verpakkingen in 2022

De wijnsector streeft er naar dat alle gebruikte verpakkingsmaterialen in 2022 volledig te recyclen zijn. De glazen flessen die momenteel het overgrote deel van de verpakkingen in de sector uitmaken zijn al goed recyclebaar, maar alternatieve verpakkingen, zoals de *bag-in-box* of drankkartons, zijn nu nog minder goed recyclebaar. Deze alternatieven bieden in sommige gebruiksscenario's milieuvoordelen, slechte recycling mag deze voordelen niet teniet doen.

Uitvoering

Producenten/importeurs in de wijnsector zullen in 2019 in een workshop en via digitale communicatie worden ingelicht over de *best practices* voor *design for recycling* van hun verpakkingen, toegespitst op de alternatieve verpakkingen en sluitingen van glazen flessen (kurk en schroefdoppen van plastic en metaal).

Afbeelding 13: Inzameling en verwerking van glas.

MilieuCentraal:

Metalen deksels en doppen kunnen gewoon in de glasbak. Deksel en doppen kunnen goed gescheiden worden van het glas. Sterker nog, de glasrecycleaar is zelfs blij met de metalen deksels en doppen, want die leveren hem geld op. Dit is ook de boodschap van de campagne 'Glas in 't bakkie'. Maar wil je ze een dienst bewijzen, gooi de plastic deksels en doppen dan bij de plasticinzameling

Maltha:

Er is weinig direct te verbeteren aan de glazen wijnflessen. De kwaliteit van het gerecyclede glas wordt bepaald door het nemen van samples van een batch scherven (+/- 100 ton). Voor hoeveel Maltha dit kan verkopen, en in welke processen de glasfabrikanten het willen gebruiken, is afhankelijk van de kwaliteit die bepaald wordt in grammen vervuiling per ton scherven. Dit gaat bijvoorbeeld om 5 gram feroos metaal per ton, of 10 gram kunststof per ton. Aluminium schroefdoppen op wijnflessen zijn beter dan kurken of kunststof kurken. Dit kan beter uitgesorteerd worden en het aluminium kan gerecycled worden, terwijl kurk en kunststof worden verbrand met het restafval. Het verkeerd weggooien van ander (dan glas) afval door consumenten zorgt voor meer vervuiling dan verkeerd ontworpen flessen.

4.5 Optimaliseren van omverpakkingen

Doel: Volume-efficiënt gebruik van secundaire verpakkingen en inzet op 100% FSC/PEFC gecertificeerd papier en karton

De wijnsector streeft naar een zo efficiënt mogelijke omverpakking voor het transporteren van wijn(flessen). Gewichtsreductie in deze secundaire verpakkingen is in de afgelopen jaren vanwege financiële drijfveren al geoptimaliseerd. De branche acht dat verdere gewichtsreductie van kartonnen omverpakkingen in combinatie met de voorgenomen gewichtsreductie van de glazen flessen het risico op schade en verlies van het product teveel vergroot.

Verbeteringen op het gebied van omverpakkingen kunnen worden gehaald door al het papieren en kartonnen verpakkingsmateriaal te verkrijgen uit verantwoordelijk beheerde bronnen.

Verdere vermindering van verpakkingsmateriaal, met inachtnaam van de bescherming van het product, kan bereikt worden door efficiënter gebruik van het verpakkingsvolume. Zogenaamde *wrap around boxes* worden op maat gevouwen per verpakt product zodat het gebruik van het verpakkingsmateriaal tot een minimum wordt beperkt en het product nauwsluitend, beschermd verpakt zit. Deze machines vergen wel een forse investering, zodat dit alleen voor de grote bedrijven haalbaar is. Kennis van deze manier van verpakken zal gedeeld worden met de leden van KVNW en Stichting Wijnfonds.

Uitvoering

De brancheorganisatie zal een richtlijn voor haar leden opstellen dat in 2022 100% van de papieren en kartonnen verpakkingen FSC of PEFC gecertificeerd is.

In een workshop duurzaam verpakken waarin ook het design for recycling wordt behandeld, zal ook kennis over efficiënte omverpakkingen worden behandeld. Deze kennis zal ook worden gedeeld met de aangesloten bedrijven via de digitale communicatie kanalen.

5. Acties naar 2022

Om de gestelde doelen te behalen zal de Stichting Wijnfonds workshops met ketenpartners organiseren in 2019 en via de (digitale) verenigingskanalen informatie delen met haar leden. Om de juiste informatie te vergaren zal Stichting Wijnfonds enkele onderzoeken laten uitvoeren.

Workshops met ketenpartners (2019)

Er wordt door KNVW en Wijnfonds een workshop georganiseerd voor producenten en importeurs, waarbij ketenpartners en experts worden uitgenodigd om kennis te delen. Hierbij wordt aandacht besteedt aan de volgende thema's:

- Alternatieve verpakkingen (milieu-impact / LCA)
- Gewichtsreductie flessen en Design for Recycling
- Duurzame omverpakkingen

Onderzoek (2019-2020)

Voor de komende periode zullen de volgende onderzoeksvragen worden opgepakt, in samenwerking met een externe kennispartner:

- Milieu-impact (LCA) van verpakkingsalternatieven in specifieke scenario's (2019)
- Milieu-impact van bulktransport en lokaal bottelen (2020)

Communicatie (2019-2022)

Belangrijk speerpunt van dit brancheplan is de communicatie naar de producenten en importeurs.

- Uitkomsten onderzoeken
- Kennis delen duurzame omverpakkingen
- Richtlijn gewichtsreductie
- Inspanningsverplichting gebruik recycled content
- Richtlijn FSC/PEFC certificering
- Delen van best practices Design for Recycling.

6. Monitoring

Stichting Wijnfonds heeft de verpakkingstromen, die de wijnsector op de Nederlandse markt brengt, laten monitoren door het adviesbureau Quintens. De laatste rapportage geeft de cijfers over het jaar 2018 weer.

Methodiek

Het monitoringonderzoek is uitgevoerd conform het daarvoor opgestelde protocol. Hierbij zijn twee metingen van glazen flessen bij glasrecycling Maltha en diverse metingen van overige verpakkingen (transportverpakkingen) bij importeurs, distributeurs, groothandels, supermarkten en slijters uitgevoerd. Meetgegevens uit 2018 van de gewichten van 846 dozen, 964 flessen, 19 bag-in-boxen, 10 drankkartons, 803 flesafsluitingen, 63 houten kisten en diverse overige materialen liggen ten grondslag aan deze rapportage. De representativiteit van de steekproeven is afdoende om betrouwbare uitspraken te doen over de belangrijkste verpakkingen.

Aanvullende monitoring van doelen Brancheplan

Voor de monitoring van de meeste doelen uit dit brancheplan kan worden aangesloten bij de bestaande monitoringsmethodiek, maar er zijn wel enkele aanbevelingen voor de komende jaren:

- Opnemen gemiddeld gewicht per verpakkingsoort (flessen en dozen)
- Toevoegen van recycle check (design for recycling) voor flessen en alternatieve verpakkingen
- Meten van percentage wit/groen glas

Bijlage: Koninklijke Vereniging van Nederlandse Wijnhandelaren

Voor de uitvoering van het Brancheplan wordt door Stichting Wijnfonds samengewerkt met KNVW.

Als vertegenwoordiger van 115 aangesloten bedrijven, ruim 75% van de Nederlandse wijnbranche, is de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Wijnhandelaren gezichtsbepalend voor de wijnhandel in Nederland. Al 120 jaar behartigt de vereniging niet alleen met succes de belangen van haar leden, maar stelt zij zich ook op als bewaker van het goede imago van de wijnbranche en het kwaliteitsniveau van de wijnen die in ons land geïmporteerd worden. De KVNW heeft in de loop der jaren gezorgd voor een veelomvattend keurmerk voor wijnhandelaren, stond aan de basis van organisaties die wijn en kwaliteit hoog in het vaandel hebben, waaronder de Stichting Dranken Examens en Normering (SDEN) de Stichting Wijncommunicatie en de Stichting Magister Vini, en maakt zich continu sterk voor betrouwbare en transparante voorlichting over wijn, en – last but not least – voor verantwoorde wijnconsumptie. Mede dankzij de KVNW kunnen consumenten en horeca rekenen op een veelzijdig wijnaanbod dat voldoet aan een breed en voortdurend geactualiseerd pakket aan kwaliteitscriteria.